

TJOCKA SLÄKTEN

Medlemsblad för Lappmarkens släkt- och bygdeforskare
Nummer 1 - År 2010

Välkommen till nya Tjocka släkten!

Verksamheten i föreningen rullar nu så småningom igång igen. Ett ordinarie årsmöte hålls tisdagen den 16 mars kl. 19.00 i Vilhelmina Folkets hus. Vi hoppas på god uppslutning och många aktiva medlemmar.

Vår medlem Laila Eliasson är ny redaktör för medlemsbladet och Ingemar Nilsson fortsätter som webbredaktör för föreningens hemsidor.

Välkomna till årsmötet och ett nytt verksamhetsår!
Interimsstyrelsen

Redaktörens rader

Maj - en symbol för Vilhelminabygdens ungdom och glada framåtanda.

Bästa medlemmar, ett nytt år har börjat och ett gammalt har arkiverats. Med andra ord har 365 dagar lagts till historien och kan komma att bli föremål för framtida studier. Känner ni till att släktforskning är en av de allra största folk-rörelserna i Sverige i dag?

Tidigare kunde jag ibland mötas av en attityd där släkt- och bygdeforskning betraktats som något ”dammigt” och bakåtblickande. Numera upplever jag att detta synsätt håller på att förändras. Tack vare Internet och satsningar på digitalisering av gamla handlingar finns i dag enorma möjligheter att snabbt hämta information från arkiven. Att ha kännedom om sina rötter är dessutom inte bakåtblickande utan tvärtom. Det skapar en större förståelse av nuet och ger en ökad känsla av förankring i bygden – en bra grogrund för att även vilja påverka hur fortsättningen ska se ut. Utan kunskap om sin bygds historia blir det också svårt att forma och överblicka framtiden.

Därför är det oerhört glädjande att Lappmarkens släkt- och bygdeforskarförening återigen väckts till liv. Genom medlems-

tidningen har vi nu ett förträffligt redskap där vi kan delge varandra nya upptäckter och historier.

En av våra medlemmar har bett mig citera några tänkvärda rader som suttit uppklistrade i föreningens lokal i tingshuset. Raderna är skrivna av Susanne Berg och lyder ”Att vara medlem i en förening är att ha ansvar. Att vara medlem betyder inte att man endast kan ställa anspråk på föreningen, utan också att föreningen kan ställa anspråk på medlemmarna”.

Med dessa ord vill jag uppmana er alla att skicka in berättelser och notiser, både smått och stort, så att vi hädanefter får en innehållsrik tidning att se fram emot. Som en symbol för den nya framåtandan i föreningen har jag valt att presentera skulpturen Maj.

Historien bakom bronsstatyn tar sin början med rektor Karl Lindholms engagemang för att pryda parken utanför Volgsjö skola. Med medel ur Helge Dahlstedts minnesfond och ett bidrag från kommunen beslutade man att beställa ett verk av den kände konstnären Emil Näsvalld från Härjedalen.

I skulpturen ”Bärplockerskan” såg man en grann flicka som skulle passa bra i Vilhelmina.

Man tyckte sig se hur hon med svikt gick över en hjortronmyr. Nu hann Näsfall aldrig fullborda arbetet utan avled en kort tid innan skulpturen blev klar.

Fru Nanni Näsfall var tillmötesgående och tillät en avgjutning av en annan och redan färdig skulptur, den unga kvinnan "Maj".

Hembygdssöndagen den 10 juli 1966 invigdes konstverket i skolparken och talare var ingen mindre än Karl-Hampus Dahlstedt, känd språkforskare med rötterna i Vilhelmina och dessutom son till Helge Dahlstedt. Han avslutade sitt tal med följande ord: "Stiftelsen Helge Dahlstedts minne hoppas att "Maj" ska bli en levande symbol för Vilhelminabygdens ungdom och glada framåtanda och en källa till glädje och vederkvickelse för alla som besöker den gamla kyrkbyn, Plass'n – eller Valgsjöplass'n – som den kallades i min barndom. Med dessa ord överlämnar jag Emil Näsfalls "Maj" till skolan och köpingen".

Min förhoppning är att också vår tidning ska bli en källa till glädje och vederkvickelse. Så kära medlemmar, fatta pennan och skriv!

Bästa hälsningar från er redaktör

Laila Eliasson

Förslag till verksamhetsplan för 2010

Interimsstyrelsen föreslår en rad aktiviteter för 2010 och vi vill också gärna ha in synpunkter och önskemål från medlemmarna.

Lördagen den 20 mars firas släktforskningens dag och då planerar vi att ha öppet hus i Tingshuset i Vilhelmina. I april blir det ett medlemsmöte och i maj en resa till SVAR om intresse finns. Under sommaren medverkar vi i ett hemvänderarrangemang och ordnar också någon aktivitet i samband med kulturveckan i anslutning till hembygdsgdagarna.

Höstens verksamhet går igång i september med hembygdstema i någon av byarna. I oktober planerar vi ett möte med en inbjuden föreläsare.

Lördagen den 13 november anordnas Arkivens dag i hela landet och vi hoppas då kunna

presentera ett intressant arkiv. Under hösten planerar vi också att genomföra en studiecirkel. Det finns efterfrågan bland annat på en kurs i hur man presenterar sin hembygdsvforskning på ett tilltalande sätt. Även andra förslag är välkomna!

Kom med dina förslag på årsmötet den 16 mars, på hemsidan www.lsbv.vilhelmina.com eller till redaktören för Tjocka släkten laila.eliasson@vilhelmina.se

Interimsstyrelsen

Ny bok på gång

Lilian O. Montmar arbetar på en dokumentärroman om de arbetslösa industriarbetarna från

Eskilstuna som på 1920-talet erbjöds kolonat i Västerbotten för att skapa sig en utkomst för sina familjer. Sexton män anlände finklädna i hatt och lågskor till Vilhelmina. En dryg mil travade de i djup snö till byn Mötingselberg där de

skulle börja arbetet med att bygga sina hus och dika ut blötmyrar. Hösten 2009 visade Museet och Medborgarskolan i Vilhelmina en utställning om dessa människors vidare öden. Utgångspunkten i utställningen var Sune Jonsons bilder från 60-talet, följda av Karl-Einar Löfqvists bilder från 2004-2008. Boken förväntas komma i tryck hösten 2010.

Lilian är född och uppvuxen i Stockholmsområdet, levde i Wien i ett tjugotal år där hon bildade familj. Hon återvände till Sverige och arbetade som adjunkt i den svenska högstadie- och gymnasieskolan under ett trettiotal år. Numera skriver hon dokumentärromaner och tidningsartiklar på heltid samt föreläser både inom Sverige och utomlands.

Hennes intresse för de norrländska kolonisterna grundar sig i att hennes mans morfar, Per Albin Andersson, var en av pionjärerna i Mötingselberg. Hennes skildring bygger på hans efterlämnade uppteckningar, officiella dokument och tidningsartiklar. År 2002 hedrades hon med det österrikiska Luitpold-Sternpriset för Litteraturens främjande.

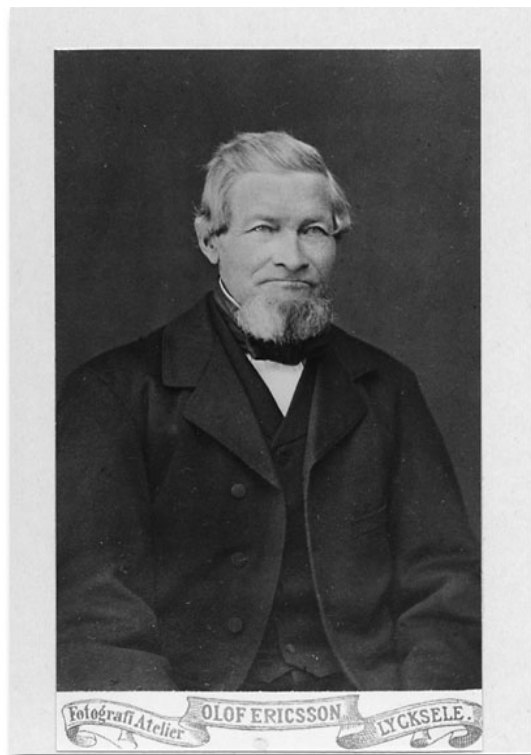
Resa till SVAR 8 maj

De populära resorna till SVAR i Ramsele återupptas om tillräckligt intresse finns från medlemmarnas sida. Årets resa är planerad till lördagen den 8 maj. Föreningen betalar kostnaderna för forskarplatser och handledning i SVAR-huset. Föreningens ekonomi är ännu inte tillräckligt stabil för att också bekosta resan, men vi samåker och delar på resekostnaderna.

Anmäl ditt intresse på e-post: lappmarkenssbf@vilhelmina.com eller till Ingalena Marthin telefon: kvällstid 0940/20223, e-post: ingalenam@hotmail.com

Handlare Grönlunds kontokurant

I Vilhelmina museums arkiv finns numera en kopia av handlare Samuel Reinhold Grönlunds kontokurant.

Här bokförde han mellan 1849 till ca 1870 de varor sockenborna köpte och de kontanter, produkter och tjänster de betalade sina inköp med. Samuel föddes 1818 i Vilhelmina och var son till kyrkoherde Per Olof Grönlund, känd för bland annat sitt arbete med den samiska psalmboken som kom ut 1849.

I unga år reste Samuel till Uppsala för att studera vid universitetet men tröttnade på studierna och åkte hem till Vilhelmina igen. Där inrättade han en handelsbod i prästgården men fick svårt att sälja sina varor då folket i bygden ogärna gick till prästgården i så profana ärenden som att handla. Han blev därför tvungen att inrätta en handelsbod i kyrkstaden, där redan Kristoffer Salomonsson från Dalasjö etablerat en affär.

De båda handelsmännen kom överens om att Samuel skulle bedriva handelsverksamhet i de västra delarna av socknen medan Kristoffer fick monopol på socknens östra delar. Det dröjde inte länge förrän de båda fick konkurrens av andra personer som öppnade handelsbodar ute i byarna och i kyrkstaden.

I mars 1842 gifte sig Samuel med Anna Pehrsson från Sånge. Året därpå flyttade de till Svannäs där Samuel fått ett hemman till skänks av sin far. I Svannäs bodde han med sin familj på veckorna men flyttade varje kyrkhelg in till kyrkstaden för att hålla sin handelsbod öppen. Tillsammans med Anna fick han 15 barn varav sex av dem dog före 1 års ålder. Självt blev Samuel 67 år gammal.

Det var i samband med rivningen av Hotell Lappland på 1960-talet som Åke Svensson fann kontokuranten liggande i sågspånet uppe på vinden. Han tog hand om den och har nu skänkt den till DAUM (Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet) i Umeå.

Genom ett samarbete med DAUM har Vilhelmina museum kunnat göra en kopia av den drygt 300-sidor tjocka boken och dessutom lagt ut den på museets hemsida: www.vilhelmina.se/~abm/

Bland de sockenbor som finns registrerade i kontokuranten kan nämnas en av huvudpersonerna i Nybyggares dagliga leverne, närmare bestämt Gustaf Arvidsson från Dorris.

Red.

Vilhelminas första kyrka

Strax intill nuvarande kommunalhus finns ett blått staket. Om du öppnar grinden och går innanför staketet ser du att där ligger några stockar utlagda. Stockarna markerar platsen och formen för Vilhelminas första kyrka.

Det var nybyggare och samer i Volgsjötrakten som hade tröttnat på att frakta sina avlidna hela den långa vägen till Åsele för att kunna begrava de döda i vigd jord. Därför hade man sett ut en plats alldeles intill Volgsjön där man tyckte det var lämpligt att anlägga en kyrkogård och bygga en kapellkyrka. Problemet var bara att här hade Daniel Danielsson från Torvsjö börjat upparbeta ett nybygge. Mot en viss kontant ersättning och löftet om ett nytt ställe i Torvsele, gick Daniel med på att lämna sin gård vid Volgsjön för att ge plats åt den nya kyrkan.

Det var sommaren 1783 som man började timra de första stockvarven men eftersom antalet nybyggare i Volgsjötrakten var få blev det inte många dagsverken gjorda per år. Det skulle dröja 11 år innan kyrkan kunde tas i bruk, närmare bestämt sommaren 1794. Det finns tyvärr inga bilder som visar hur den såg ut. Däremot finns den omnämnd i gamla källor

där den då beskrivs som en rödmålad korskyrka med en närliggande klockstapel.

Beträffande interiören lär den ha varit mycket spartansk. Den småländske läkaren Jon Engström berättar i en reseskildring från 1834 att från början fanns inga bänkar i kyrkan utan ”der fingo klabbar och plankor göra tjänst”. Dessutom berättar han att man till predikstol slagit ihop några brädor ”likasom en tobakskista och fästat vid väggen”. I december 1831 skriver dåvarande kyrkoherde Per Olof Grönlund att kyrkan invändigt är ”Hvitlimmad blott i den östra korsafdelningen. Predikstolen, altaret och alterskanket och oljefärgad med blå färg och något rött på åtskilliga ställen. Inga andra målningar, icke heller några bildhuggeri-arbeten finnas”.

Utanför kyrkan låg kyrkogården. I dag ser man små försänkningar i marken där en del av våra nybyggare och samer blivit begravda. I dag finns endast ett gravkors kvar på kyrkogården. Det är ett litet järnkors på vilket det står ”Här vilar Katarina Augusta Wilhelmina Sundelin”. Det var en prästdotter som bara blev 1 dag gammal. Hon avled den 21 december 1836.

Red.

Lappmarkens släkt- och bygdeforskare

Postgiro: 86 48 93-3

Medlemsavgift: 120 kr, familjemedlem 60 kr

Hemsida: www.lsb.vilhelmina.com

E-post: lappmarkenssbf@vilhelmina.com

E-post till redaktör: laila.eliasson@vilhelmina.se